

ŠODERICA, PODRAVSKO MORE

Šoderica, srednjepodravsko najveće vodeno prostranstvo, umjetno je stvoren krajolik, da bismo u njemu, paradoksalno, bili najbliže prirodi. Od proljeća do zime ovdje se skladaju fine pastelne skale, buja močvarno bilje i labudovi plešu svoj očaravajući ples, posve navikli na brojnu obalnu publiku. Čiste se čamci, pripremaju udice, hvataju kukci i kopaju gliste, mirišu roštilji čije su rešetke usvijetlane tankim ploškama slanine, gulaši krčkaju u kotlićima, a o blagdanu okrene se ražanj s kozličem ili mladim odojkom. Čvarci zalijani u masti, suhe kobasice, šareni hamburger, grah iz konzerve, domaće vino i kašete piva, redovita su zalih iz vikendaške smočnice. Tko ima kućicu (a to su uglavnom vrlo solidne zidanice prigradskog tipa), provodi ovdje svaki slobodni trenutak, pretpostavljajući jeftinije «podravsko more» razvikanoj jadranskoj obali. Radnička i sitno službenička kasta brzo se udomaćila, pa grablja, struže, okapa, pribija, šmirgla, premazuje i ukrašava od jutra do mraka. Niču minijaturni povrtnjaci, cvijeće u uvezenom «kamenjaru», voćke, brajde, ukrasni panjevi, ograde od breze, terase i sjenice svih vrsta. Izvode se u šetnju kućni ljubimci, djeca živkaju, ponekad preglasna glazba iz tranzistora preplavi prostor, no još uvijek se ovdje može ugrabiti malo privatnosti, napasati oči, držati nekoga za ruku bez grižnje savijesti.

Na «Šotki» vidiš zgodna, preplanula tijela kupača, mladež kojoj ne smeta mulj i resa, već je važno okupati se, osunčati, pokazati staturu, potrošiti dan na blaženom, urođeničkom suncu, koje voli golotinju. Tu ćeš također sresti nabrijane *bikere*, s obavezanim tetovažama, uljima za kosu ili izbrijanim glavama, kožnom odjećom, čizmama, statusnom opremom za izlete i hobije. Ali doći će i obični biciklisti, šatoraši, stoperi, penzići, ronioci, ribiči, fotografi, prosječni građani, umjetnici u potrazi za inspiracijom, promatrači ptica, ekolozi, biolozi, ljubitelji fiša i svježe ribe, i ponajviše zaljubljeni, koji sa svakom novom generacijom otkrivaju svoj inicijacijski kutak na jezeru, kao da nitko oko njih ne postoji, kao što i treba biti. U slučajnoj prigodi uočih «starosjedilačku» gospođu, sijede kose i krupne građe, koja je čvrsto ustoličena na «trepji» usredotočeno hvatala doručak malom ribarskom mrežom. Podvijene sive hlače, gruba crna vesta, bijele tenisice i preplanula koža – poput neodoljive i neponovljive Hepburn iz «Ljetnikovca na Zlatnom jezeru», a koje uistinu, izgledom, vegetacijom i atmosferom, osvjedočih se *in situ*, podsjeća na našu Šodericu. I dobro je znati, u svakom slučaju, da ne trebaš potegnuti do Bostona, kad te uhvati čežnja za lijepom prirodom, kad već imaš sreću živjeti blizu Koprivnice.

Zamišljena putovanja i lov na libele

Mjesta koja volimo obilježavaju jedinstveni dojmovi. Sjećam se, kad sam prvi put ovamo došla s djecom, ugazih u vodu iz koje se podigao crni mulj i resa mi se poput pijavice uhvatila za gležnjeve. Vrlo neugodno, kao u Limbu; tako smo, naime, zvali predio u mom užem zavičaju, crnu, muljavu grabu u Otrovancu, punu gusaka, pored koje bismo prolazili na putu u obiteljski vinograd. Njeno ime, *Limbuš Otrovanski*, taj opasan i čudan sklop glasova s mračnim prizvukom, prenio se u prvi mah i na ovu drugu, jezersku vodu. Od kupanja na Šoderici uglavnom sam odustala, no šetnje i fotografiranje stalni su užitci ove enklave. Jednom smo ovamo otišle zimi, moja prijateljica A. i ja, i ona me uslikala, u bundi od nerca i šeširu, nasmijanu, jer smo se upravo vratile sa zamišljena putovanja u Amsterdam. Jednostavno: sjedeći na klupi, u zasnižeženu prostoru, dodavale smo jedna drugoj mentalne slike i vezle priču: *Prolazim pored kanala, voda je mutnosiva i žućkasta, ima čamaca....Ljudi su crveni u licu, nose jakne i pulovere, kape, kuće su zidane na kanat, imaju cimere od bakra i željeza, miriše na usoljenu i dimljenu ribu, krub je rupičast, nož ima dršku od jelenskog roga. Curice čitaju u restoranu, svjetlokose su, nose smiješne šalove od ostataka vune...Rezbarena vitrina, drvo miriše na smolu, piju čaj iz tankih šalica, jedan puši lulu i nosi zuluše, govore nazalno, idemo prema galeriji, podsjeti me da pitam za onu Halsovu sliku...Bilo je to lijepo i korisno putovanje, puno poetskih improvizacija, ali svakako upečatljivo. Morat ćemo ga ponoviti što skorije, s drugim odredištima, kad smo već savladale tehniku do savršenstva.*

Od ljetnih doživljaja pak, ostaje sjećanje iz lova na libele. Ta lijepa vretenca, vilini konjici, važne su karike u lancu evolucije. Knjige kažu da su se pojavile prije tristo milijuna godina, čak prije dinosaura. Ulovljene u jantaru ili okaminama, svjedoče svoju nazočnost na Zemlji, premda se sve oko njih izmijenilo i izvrtložilo u biološkom generatoru. Još uvijek, njihova preobrazba zadivljuje naše oko: od jajeta i neugledne ličinke i kukuljice, izleći će se krilati vilenjak, kojega je najbolje potražiti u srpnju, kad na jezeru ima lokvanja, vodencvijeta i gustih rogoza. Tada se love i pare, zalučeno lete ili sunčaju svilenkasta krila izvezena žilicama, tražeći partnera među modrima, smaragdima, crvenima i zlatnima, i spajajući se u letu, kao dvije iglice što se zabadaju jedna u drugu. Pri parenju mužjak vretenca zahvaća vrškom zatka ženkin vrat. Ženka prima spermiju iz vrećice blizu njegovih nogu, a on je i dalje drži, dok leže jaja, sprečavajući druge mužjake da se s njom pare. Najvještiji su letači među kukcima. Mogu lebdjeti, letjeti brzo ili polako, naglo promijeniti smjer, pa čak letjeti natraške. Dok lete, dva para krila rade nezavisno jedan od drugog.* Napisah ovdje pjesmu, jednu od mnogih, da bih sačuvala mistiku trenutka koji spaja blisko i daleko vrijeme naših «predačkih» doticaja. Kasnije, cijela će stihozbirka po njoj dobiti ime: LIBELA. «*Na cvijet vodoljuba spušta se/ Kao usna na neosunčano bedro./ Drhti i važe nagib zemlje,/ dubinu u koju otječe/ Voda/ Spora i nepouzdana, poput pamćenja./ Vidiš li me uopće? Mariš li za mene?/ Dobar dan, safiru s krilima, mala Psybo,/ Dušo moja, koju ne vidjeb/ Letjeti uokolo/ Već nekoliko stoljeća.*»

I neke sam druge pjesme, kako reko, napisala na je jezeru, sjedeći u hladu pod slamnatim šeširom, na mjestu odakle se prozire romantična žuta ribarska kućica sa zelenim vratima, kao pogled iz brodice na Hastings.** Doživjela sam ovdje studen, čak i snjegoviće napravljene na ledu, visoke po dva metra, a gradile su ih cijele obitelji i ekipe, u svojevrsnom spontanom natjecanju bez pobjednika. Bilo je dana vreline i oluje s grmljavinama od kojih smo bježali kući, ostavivši pola stvari iza sebe na ledini, a jedne sam nevjerojatne noći, poslije zagrebačkog nastupa, hodala ovdje u salonkama preko isprepletenih tijela i nogu *bikerske* družbe, okupljene na ljetnom godišnjem skupu s mnogo piva, kobasica i skidanja uživo, na improviziranoj pozornici. Ostadoh živa i vesela, premda se takvom odskoku iz vlastite građanske rutine ni sama ne bih nadala. Ali uvijek, srećom, ima trenutak u kome nadmašimo sebe, da bismo na tom mjestu pronašli drugoga, neočekivana.

Za ljubav drveća

Na Šodericu bi, uostalom, valjalo doći i samo za ljubav drveća. Ono je ovdje veliko, kraljevsko, impozantno. Gotovo svako doraste do svoje optimalne visine. Stoga bi dobro među njima stajali i grčki bogovi, kojima je mitologija atribuirala različite vrste stabala: Zeusu hrast, Apolonu lovor, Hadu mirtu, Heri krušku ili vrbu, Ateni maslinu. Male bi prilagodbe trebale postojati s obzirom na podneblje: ovdje prevladava platana, bršljan umjesto lovora, gizdavi jorgovan kao ukrasnica. U vrtovima lijepi, ljubičasti i gusti, u šumi divlji, bijel poput snijega, koji opojno miriše. Vrba je u Podravini univerzalna kao maslina u Grčkoj, krošnja joj na travi iscrta uzorak rupičast kao toledo, ili kao til, lepezasto probijen sunčanim zrakama. Platana ima koru najsličniju koži, pri dodiru je gotovo prahasta, kao posuta talkom, a ljušti se u listićima nalik finom lisnatom tijestu. Ljudi su zasadili paulomnije, pačemprese, ariše i javore, a nekoliko se ponosnih vlasnika diči magnolijom grandiflorom, u divnoj grimiznoj kadifi s bijelom podstavom, tom kraljevskom cvjetnicom uzraslom do veličine stabala. Jedan od njih ugostio nas je odličnom kavom s tučenim vrhnjem, sjedeći lordovski u njegovanom vrtu, pučkajući englesku lulu, markantan gospodin u godinama, nešto preduge valovite kose na zatiljku, agronom, pravi očuvani *gentry* primjerak, spreman održati predavanje o hortikulturi i zdravoj hrani i na najmanji znak slušateljske pozornosti. U vikendici provodi dvostruko više vremena nego u svom udobnom gradskom stanu.

Jesen je zaista uzbudljiva, i ponajviše pripada brezama, koje biva pobjednicama stila, blistajući u zlatnom i srebrnastom lameu, kakvoga nema nigdje na modnim pistama. Lišće im valja oročiti na dugi rok, kao prave, iskovane zlatnike, kakvima se i pričinjaju dok padaju u tankim spiralama, nalik opiljcima sa zlatarskog stola. Zagledana u krošnju, slučajno nagazih na svježju anisovku izraslu pod korijenom, i taj me elementarni, no rafinirano iznijansirani miris ponovo uvjeri u superiornost «božje radionice» nad

svim našim parfumerijama i laboratorijama. U drveću danas vidim susjede, svjedoke, istovrsnike i istomišljenike. Podjednako nam je dobro u osami i tišini, kad ne moramo ništa raditi niti predstavljati, samo postojati. Sjetih se Zagajewskog, u pjesmi o stranim gradovima: «*Velike zastave drveća mašu/ na vjetru posve isto kao i u poznatim/ gradovima i isto je olovo zašiveno/ u rubove plahiti, tlapnji, umišljaja mahnitog i beskućnog*».

Duga šetnja uz jezero, a onda iznenada svježina i rosa, naglo dolaženje večeri. Magla nad jezerom. Čarolija omatanja i skidanja velova, rub mistike, dubina preobraženih stvari, gotovo vrtoglava. Ne prepoznaješ ništa, ne daješ više jamstva arišu, jablanu, ogradi, kućnom sljemenu, ogradama, žmirkavim svjetlima, jer sve biva razjedeno tim bijelim, palucavim jezikom fantomskog bića dugih i lelujavih udova. Maglino je ruho iskričavo i fino, neuhvatljivo prstima. Možda je i bajkovito *carevo novo ruho* bilo izatkano iz magle, a oko nemaštovita puka nije ga vidjelo, jer je nedovoljno šareno i premalo banalno. u magli mogu opstati labud i čaplja, snijegom uvijena mlada voćka: samo se mimikriraju i pretope, dok sve robusno i tvrdo postane nešto drugo. Zahvatimo još malo iz Ujevićeva rudokopa: «*A onda je došla iz svijeta magla/ zaboravljena i rijetka./ Na nju se glava sagla, / glava bajnoga cvijetka./ I magla je tanana pređa/ što Mjesec je preteško para./ / Magla briše brid međa i čarolije stvara/ magla na obalama,/ magla u mjesecini.*»

*Preuzeto iz priručnika KUKCI, autora L. Mounda i S. Brooksa, izd. Mozaik knjiga, 1998.

**Hastings-grad, luka i turističko središte u j. Engleskoj, pred ulazom u Doverska vrata.